

Elīna Akmane

ORCID 0000-0003-0895-9251

Psihologu un mākslas
terapeitu profesionālās
identitātes pārmaiņu
raksturojums krīzes periodā

Promocijas darba kopsavilkums zinātnes doktora grāda
“zinātnes doktors (*Ph. D.*)” iegūšanai

Nozaru grupa – sociālās zinātnes

Nozare – psiholoģija

Apakšnozare – sociālā psiholoģija

Rīga, 2026

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Stradiņa universitātē, Latvijā

Promocijas darba vadītāja:

Dr. psych. profesore **Kristīne Mārtinsone**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Oficiālie recenzenti:

Dr. psych. profesore **Anita Pipere**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. psych. profesors **Aleksejs Ruža**,
Daugavpils universitāte, Latvija

Ph. D. profesore **Vita Poštuvan**,
Primorskas universitāte (*University of Primorska*), Slovēnija

Promocijas padomes priekšsēdētāja:

Dr. psych. profesore **Anita Pipere**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Promocijas padome:

Dr. psych. docente **Viktorija Perepjolkina**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ph. D. docente **Sanita Šuriņa**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. psych. docente **Ingūna Griškēviča**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. psych. asociētā profesore **Jelena Koļesņikova**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. psych. vadošā pētniece **Iļona Krone**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Promocijas darbs tiks aizstāvēts Psiholoģijas nozarē promocijas padomes atklātā sēdē 2026. gada 18. augustā plkst. 10:30 Hipokrāta auditorijā, Rīgas Stradiņa universitātē, Dzirciema ielā 16, Rīgā.

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļa vietnē:

<https://www.rsu.lv/promocijas-darbi>

Satura rādītājs

Darbā izmantotie saīsinājumi	4
Ievads	5
Secinājumi	17
Priekšlikumi	19
Publikāciju, ziņojumu un patentu saraksts par promocijas darba tēmu.....	21
Literatūras un avotu saraksts	23

Darbā izmantotie saīsinājumi

Covid-19	SARS-CoV-2 izraisīta koronavīrusa slimība, identificēta 2019. gadā
KMO	<i>Kaiser–Meyer–Olkin</i> izlases adekvātuma rādītājs
PI	Profesionālā identitāte
RTA	Refleksīvā tematiskā analīze

Ievads

Aktualitāte. Profesionālā identitāte (PI) ir daudzdimensionāls konstrukts, un tās veidošanās ir nepārtraukts, dinamisks process, kas norit profesionālā un vides mijiedarbībā un prasa pastāvīgu uzmanību tās uzturēšanai (Ruijters & Simons, 2020). PI ir ne tikai priekšstats par sevi profesijā – tā ir arī cieši saistīta ar ikdienas profesionālo dzīvi, tā darbojas kā orientieris praksē, kas palīdz pieņemt lēmumus, izvēlēties rīcību un skaidrāk noteikt atbildības robežas situācijās, kad mainās darba vide, institucionālie nosacījumi vai sabiedrības gaidas. Parasti pārmaiņas PI norit pakāpeniski, tomēr spēcīgi notikumi, krīzes vai sociopolitiskie satricinājumi šo procesu var paātrināt, liekot profesionāļiem īsā laikā pārskatīt ierastās lomas, prakses un atbildības robežas. Šajā darbā profesionālā identitāte tiek skatīta kā process, kas vienlaikus atspoguļo profesionālās darbības nepārtrauktību un ir jūtīgs pret konteksta radītām spriedzēm, kuras prasa adaptāciju, robežu pārstrukturēšanu un profesionālās jēgas uzturēšanu. Līdz ar to PI krīzes apstākļos kļūst analītiski redzamāka un spriedze starp ierastajām profesionālajām gaidām un ārējo apstākļu uzspiestajām prasībām aktualizē gan nepārtrauktības, gan pārrāvuma pieredzes aspektus. Vienlaikus PI izpētes laukā pastāv izteikta teorētisko pieeju daudzveidība, un jaunākajos pārskatos norādīts, ka nereti empīriskajos pētījumos PI jēdziens tiek lietots bez skaidri nosauktas teorētiskās piesaistes vai ar nepietiekami precizētu definīciju, kas apgrūtina rezultātu sintēzi un konceptuālu salīdzināmību (Tong et al., 2020; Cornett et al., 2023; Semjonova, 2024; Fitzgerald, 2020). Līdz ar to šajā darbā teorētiskais ietvars tiek veidots integratīvi, balstoties biežāk izmantotajos sociāli orientētajos un praksē balstītajos PI skaidrojumos, piemēram, Sociālās identitātes teorijā (Tajfel & Turner, 2004) un Prakses kopienu pieejā (Lave & Wenger, 1991), un dialektiskajā interpretācijas ietvarā, kas ļauj analītiski izsekot spriedzēm un pārmaiņām krīzes kontekstā. Šajā darbā profesionālā identitāte tiek definēta kā gan individuāli, gan sociāli konstruēta dinamiska profesionālās pašizpratnes sistēma, kas veidojas profesionālajā praksē, internalizējot un reflektīvi integrējot individuālās vērtības, profesionālās normas, piederības pieredzi un profesionālās darbības izpratni.

Krīze šajā darbā netiek saprasta kā vienas nozares vai vienas sistēmas traucējums. Jaunākajā literatūrā krīze biežāk tiek raksturota kā daudzdimensionāls process, kas vienlaikus var ietvert ekonomiskus, politiskus un sociālus satricinājumus, kā arī šo satricinājumu savstarpēju pastiprināšanos (Desalegn et al., 2022; Osuna & Rama, 2021; Kousis et al., 2022; Pavlova et al., 2023). Šādi periodi izgaismo sistēmu trauslumu un rada noturīgas sekas ikdienas dzīvē un profesionālajā darbībā. Īpaši nozīmīgi ir akcentēt savstarpēji saistītas krīzes, proti, situācijas, kurās notikumi nepastāv izolēti, bet veido kumulatīvu spriedzes lauku, kas ievelkas laikā un maina profesionālās prakses nosacījumus (Desalegn et al., 2022). Šādu secīgu un savstarpēji saistītu satricinājumu kopumu var konceptualizēt kā krīzes periodu, ko dažkārt dēvē

arī par krīzi pēc krīzes, akcentējot kumulatīvo efektu un ilgstošu sociāli institucionālu pārkārtošanos (International Monetary Fund, 2022). Šajā darbā krīzes periods tiek definēts kā sociāli un institucionāli destabilizējošu notikumu kopums, kura galvenos strukturējošos elementus veido Covid-19 pandēmija un Krievijas iebrukums Ukrainā, savukārt psiholoģiskās palīdzības pieprasījuma pieaugums tiek skatīts kā šo procesu sociālas un profesionālas sekas.

Krīzes perioda empīriskais konteksts šajā darbā ietver secīgus un daļēji pārkļājošos makroprocesus, kuros mainās gan sociālās dzīves, gan profesionālās prakses nosacījumi. 2020. gada sākumā parādījās ziņas par jaunu slimību (World Health Organization, 2020a), un drīz kļuva skaidrs, ka Covid-19 pandēmijas ietekme būs dziļa un tālejoša (World Health Organization, 2020b). Pandēmijas laikā sociālās distancēšanās režīms un sabiedrības dzīves ierobežojumi būtiski pārkārtoja psiholoģiskās palīdzības sniegšanas organizāciju, vienlaikus pieaugot arī psiholoģiskās palīdzības pieprasījumam izolācijas, trauksmes un nenoteiktības apstākļos (Kalaitzaki et al., 2022; Pavlova, 2023). Šajā kontekstā īpaši nozīmīga kļuva darba formātu transformācija – strauja pāreja uz attālinātu vai hibrīdu palīdzības sniegšanu, kas prasīja pārskatīt profesionālās robežas un ētiskās lēmumu pieņemšanas praksi (piemēram, privātums, datu drošība, informētā piekrišana), kā arī aktualizēja digitālo kompetenču saturu (Kule et al., 2026). Būtiski uzsvērt, ka digitalizācija šajā darbā tiek definēta nevis kā atsevišķa krīze, bet gan kā krīzes apstākļos paātrināts profesionālās prakses pārkārtojums – katalizators, kas pastiprina spriedzi starp palīdzības sniegšanas nepārtrauktību un jauniem prakses nosacījumiem.

Krīzes perioda otrā ass ir Krievijas izraisītais karš Ukrainā, kas sākās 2022. gada 24. februārī un Eiropas mērogā aktualizēja kolektīvās krīzes pieredzi, pārvirzot drošības, zaudējuma un ilgstošas nenoteiktības tematiku sabiedrības emocionālajā laukā un psiholoģiskās palīdzības praksē (Kovtunyk et al., 2023; Budustour, 2022). Kara sākumposmā Latvijas institucionālajā komunikācijā tika akcentēts drošības ietvars un valsts nostāja, uzsverot, ka Latvijā nav tieša militāra apdraudējuma.¹ Vienlaikus šis konteksts neizslēdza sabiedrības emocionālu destabilizāciju, proti, pastiprinājās nedrošības, nenoteiktības un psiholoģiskās spriedzes pieredze. Kvantitatīvie dati no Latvijā veiktas aptaujas iezīmē izteiktu emocionālās labsajūtas pasliktināšanos jau kara sākumā – 2022. gada marta pirmajās dienās veiktajā starptautiskās tirgus izpētes kompānijas “Kantar” pētījumā 85 % Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka karš Ukrainā ir negatīvi ietekmējis viņu emocionālo stāvokli.² Šis fons saglabājās noturīgs arī turpmāk, proti, 2024. gada 15. aprīļa “Kantar” mērījumā negatīvu ietekmi atzina

¹ <https://www.mil.lv/lv/zinas/aizsardzibas-ministrija-nosoda-krievijas-uzsakto-karu-pret-ukrainu-un-apliecina-ka-latvijai>

² <https://www.kantar.lv/70-latvijas-iedzivotaju-pedeja-menesa-laika-ir-izjutusi-miega-traucejumus/>

76 % respondentu, parādot, ka divu gadu laikā rādītājs sarucis tikai nedaudz, saglabājoties augstā līmenī.³ Tādējādi arī situācijā, kurā tieša militāra apdraudējuma ikdienas pieredze ne vienmēr dominē, karš funkcionē kā spēcīgs nenoteiktības un emocionālās spriedzes pastiprinātājs, kas ilgstoši maina psiholoģiskās palīdzības darba tematisko fonu un profesionāļu slodzes struktūru.

Trešā krīzes perioda dimensija šajā darbā nav atsevišķs krīzes notikums, bet gan pandēmijas un kara kumulatīvās ietekmes radītā publiskās psihiskās veselības spriedze un ar to saistītais profesionālā pieprasījuma pieaugums. Pandēmijas un kara kumulatīvā ietekme veidoja situāciju, kurā psihiskās veselības riski (trauksme, depresivitāte, traumatiska pieredze, attiecību destabilizācija, drošības apdraudējuma pārdzīvojumi) kļuva par noturīgu sociālo fonu, bet psiholoģiskās palīdzības pieprasījums – par strukturāli pieaugošu profesionālās darbības nosacījumu (Kalaitzaki et al., 2022; Riad et al., 2022). Šādā kontekstā pieprasījuma pieaugums parasti ir ne tikai kvantitatīvs un biežāk aktualizējas ilgstošas nenoteiktības un dzīves jēgas jautājumi, kas var mainīt psiholoģiskā atbalsta tematisko fokusu un palielināt emocionālo slodzi. Institucionālo un sabiedrības gaidu pieaugums var saasināt profesionālās identitātes pretrunas praksē, īpaši, ja resursi (laiks, atbalsts, supervīzija, koleģiālas konsultācijas) neatbilst pieprasījuma intensitātei. Tādēļ šādos apstākļos profesionāļiem īpaši svarīgi ir saglabāt profesionālo skaidrību un noturēt PI pamatus, vienlaikus pārskatot darba organizēšanu un atbildības robežas.

Šajā pētījumā tiek analizētas psihologu un mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņas laika posmā, kas ienesa būtiskas izmaiņas dažādās dzīves jomās un ietekmēja arī PI. Ievācot datus daļēji strukturētās intervijās, pētāmais posms sākotnēji tika definēts kā “pārmaiņu laiks”. Šāds apzīmējums ļāva saglabāt neitrālu formulējumu un neuzlikt pētījuma dalībniekiem priekšlaicīgu, normatīvi piesātinātu krīzes jēdziena ietvaru, vienlaikus dodot iespēju pieredzes stāstos atklāties gan spriedzei, gan adaptācijai, darba pārkārtošanai un izaugsmei. Tas saskanēja arī ar to, ka pārmaiņu nozīme praksē var atšķirties dažādās profesionālajās pozīcijās, darbavietu kontekstos un klientu/pacientu vajadzībās. Tomēr pētījuma gaitā, analizējot profesionāļu naratīvus par darba prakses straujo pārkārtošanu, pieaugošo nenoteiktību un emocionālo spriedzi, kļuva konceptuāli precīzāk šo periodu raksturot kā “krīzes periodu”. To noteica arī fakts, ka pētāmo laiku veidoja nevis viens izolēts notikums, bet savstarpēji saistīti un daļēji pārklājoši krīzes procesi (pandēmijas radītās pārmaiņas un darba formātu transformācija; kara izraisīta kolektīvās krīzes pieredze; publiskās psihiskās veselības spriedze un psiholoģiskās palīdzības pieprasījuma pieaugums), kas viens otru pastiprināja un strukturēja profesionālās prakses nosacījumus (Desalegn et al., 2022; International Monetary Fund, 2022). Tādējādi

³ <https://www.kantar.lv/76-latvijas-iedzivotaju-kars-ukraina-ir-negativi-ietekmejis-vinu-emocionalo-stavokli/>

“pārmaiņu laiks” šajā darbā tiek saglabāts kā sākotnējais, dalībnieku pieredzei atvērtais apzīmējums, savukārt “krīzes periods” tiek izmantots kā analītiski precizēts jēdziens, kas labāk ataino konteksta struktūru un kumulatīvo ietekmi.

Krīzes periodā psiholoģiskās palīdzības profesijās īpaši saasinās pretruna starp nepieciešamību saglabāt profesionālo kvalitāti un ētiskās robežas, un spiedienu strauji pielāgoties mainītajiem darba apstākļiem. Vienlaikus sabiedrībā var pieaugt pieprasījums pēc atbalsta un atvērtība runāt par psihisko veselību, bet profesionāliem palielinās slodze, emocionālais risks un atbildības spriedze (Matias et al., 2020; Wang et al., 2020; Herbert et al., 2021; Li et al., 2020). Pētījumi par palīdzības profesiju pieredzi Covid-19 laikā rāda, ka krīzēs pieaug izdegšanas un psiholoģiskā distresa rādītāji, kas var ietekmēt profesionālo pašefektivitāti, pašvērtējumu un lomas pārskatīšanu (Sahebi et al., 2021; Smallwood et al., 2021; Taleb et al., 2024; Micali et al., 2022).

Šajā darbā izvēlēts analizēt psihologu un mākslas terapeitu pieredzi, jo abas ir psiholoģiskās palīdzības profesijas (Purvlīce et al., 2018; Mārtinsone & Zakriževska-Belogrudova, 2025) ar kopīgu ētisko un klīniskās atbildības kodolu, bet atšķirīgiem prakses nosacījumiem, kurus krīzes situācijas īpaši saasina. Abās profesijās tiek strādāts ar psiholoģisko grūtību mazināšanu, un vienlaikus abām ir kopīgi profesionālās darbības nosacījumi un riska lauki – ētikas un konfidencialitātes ietvars, profesionālo robežu uzturēšana, klīniskā spriestspēja un atbildība, slodzes dinamika, supervīzijas prakse un izdegšanas riski, tādēļ abu profesiju izpēte vienotā analītiskā ietvarā ļauj identificēt universālos profesionālās identitātes pārmaiņu mehānismus krīzes periodā (piemēram, robežu pārstrukturēšana, drošības un ilgtspējas uzturēšana, piederības un atbalsta struktūras).

Lai precizētu, kas šajā darbā tiek analizēts kā profesionālās identitātes pārmaiņu saturs, būtiski ir definēt pašu PI konstruktu. PI atspoguļo indivīda pašizpratni profesionālajā lomā (Caza & Creary, 2016; Vähäsantanen & Eteläpelto, 2009) un veidojas, integrējot personīgās vērtības un pieredzi ar profesijas prasībām un normām (Miscenko & Day, 2016). Šī integrācija prasa personisko un profesionālo robežu saskaņošanu un nepārtrauktu pielāgošanos kontekstam (Schubert, 2023; Fitzgerald, 2020). PI balstās darbībās, pieredzē un profesionālajās vērtībās, kas virza lēmumu pieņemšanu un nodrošina profesionālo integritāti (Ruijters & Simons, 2020; Fitzgerald, 2020). PI attīstās arī profesionālajā socializācijā un prakses kopienās (Caza & Creary, 2016), un tās dinamiku bieži raksturo spriedze starp iekšējām vērtībām un ārējām prasībām (Akmane & Mārtinsone, 2016; Bouchard, 1998; Jarvis-Selinger et al., 2012). Neatrisinātas spriedzes var palielināt destabilizācijas risku (Machorrinho et al., 2025; Hercelinskyj et al., 2014), savukārt reflektīva prakse un adaptācija var palīdzēt saglabāt kvalitāti un attīstīt profesionālo pašizpratni (Fitzgerald, 2020; Vähäsantanen & Eteläpelto,

2009). Papildus tam PI teoriju pārskati uzsver paradigmatisku pāreju no lineārākiem, individuālistiskiem attīstības modeļiem uz sociāli konstruētām, kontekstā un profesionālajā praksē balstītām un daudzlīmeņu perspektīvām, kas īpaši piemērotas identitātes pārkārtošanās analīzei pārmaiņu un krīžu situācijās (Cornett et al., 2023; Sternszus et al., 2024).

Pētījuma problēma un pētniecības plaisas. Lai gan profesionālās identitātes izpētē krīžu kontekstā pieaug, literatūrā saglabājas nepilnības tās pārmaiņu izpratnē sarežģītos krīzes periodos. Pētniecības plaisas identificēšanai tika veikta mērķēta literatūras analīze starptautiskajās datubāzēs *Web of Science*, *Scopus*, analizējot profesionālās identitātes pētījumus krīzes kontekstā. Pirmkārt, līdzšinējos pētījumos biežāk analizēti atsevišķi notikumi, piemēram, Covid-19 pandēmija vai ar to saistītie darba pārkārtojumi (Lourens & Uren, 2023; Uren & Lourens, 2024; Xu et al., 2025), vai arī profesionālā pieredze specifiskā kara kontekstā (Gamliel et al., 2025). Lai gan atsevišķos pētījumos profesionālā darbība aplūkota arī vairāku savstarpēji saistītu krīžu apstākļos, piemēram, ekonomiskas destabilizācijas, pandēmijas un katastrofāla notikuma kumulatīvā ietekmē (Nassif et al., 2024; Nassif et al., 2025), šajos pētījumos galvenokārt akcentēta terapeitiskā ietvara destabilizācija, adaptācija un profesionālās darbības pārkārtošana konkrētā kontekstā, nevis sistemātiski analizēta profesionālās identitātes pārmaiņu dinamika ilgstošā un pārklājošā krīzes periodā. Otrkārt, veiktajā literatūras izpētē netika identificēti pētījumi, kuros vienā analītiskā ietvarā tiktu sistemātiski saistīta pakāpeniska profesionālās identitātes pārkārtošanās un pārrāvuma momenti, lai aprakstītu pārmaiņas kā paralēli līdzāspastāvošas dinamikas. Tas ierobežo iespējas konceptualizēt PI pārmaiņas kā dinamiku, kur nepārtrauktība un pārtraukums var pastāvēt paralēli. Treškārt, literatūras izpētē retāk atrodami pētījumi, kas vienā pētījuma dizainā aptver vairākas radniecīgas psiholoģiskās palīdzības profesijas, ļaujot vienlaikus analizēt kopīgos pārmaiņu mehānismus un profesijai specifiskas spriedzes izpausmes. Ceturtkārt, PI mērīšanas pieejās literatūrā tiek norādīts uz instrumentu nevienādību un psihometriskas pamatotības izaicinājumiem (Tabatabaei et al., 2024), kas apgrūtina gan konstrukta stabilu operacionalizāciju, gan pētījumu rezultātu salīdzināmību. Īpaši trūkst tādu instrumentu, kas būtu vienlaikus psihometriski pamatoti un konceptuāli piemēroti psiholoģiskās palīdzības profesiju laukam. Šis aspekts aktualizē instrumenta izstrādes nepieciešamību psiholoģiskās palīdzības profesiju kontekstā.

Šī pētījuma teorētiskajā ietvarā krīzes periods tiek skatīts ne tikai kā apstākļu kopums, kas izjauc ierasto profesionālo kārtību, bet arī kā vide, kurā profesionālā kārtība tiek pārveidota. Dialektiska pieeja tika izvēlēta kā analītiskais ietvars, jo profesionālās identitātes attīstība krīzes apstākļos bieži izpaužas kā spriedze starp stabilitāti un pārmaiņām, profesionālajām normām un jaunām prakses prasībām. Dialektiskā perspektīva ļauj šīs pretrunas analizēt ne tikai kā destabilizējošus faktorus, bet arī kā profesionālās attīstības virzītājspēkus (Boshoff, 2021;

Zwart, 2022). Tas nozīmē, ka krīzes var palielināt ievainojamību un nenoteiktību, radīt distresu un dezorientāciju, bet vienlaikus aktivizēt profesionālas attīstības iespējas, ja tiek atrasti adaptīvi risinājumi un pārstrukturētas prakses formas (Dafermos, 2024; Ahlqvist, 2022). Tādēļ analīzē būtiski ir pētīt ne tikai pārrāvumus un profesionālās darbības traucējumus, bet arī adaptāciju kā procesu, kas ļauj uzturēt profesionālās darbības ilgtspēju un konsolidēt profesionālo identitāti.

Lai to analizētu, šajā darbā izmantots dialektisks ietvars, kas ļauj vienā interpretatīvā telpā savienot nepārtrauktību un pārtraukumu (pārrāvumu). Profesionālās pārmaiņas tiek interpretētas, izmantojot Hēgeļa un Badiū dialektiskās pieejas, kas papildina viena otru: Hēgelis akcentē pakāpenisku attīstību caur pretrunām un sublāciju, savukārt Badiū – notikuma radītu pārrāvumu un jaunu saistību veidošanos (Badiou, 2005; Hegel, 2010; Houlgate, 2005; Singer, 2001; Inwood, 1992). Dialektiskā pieeja kā analītiskais ietvars ir aprakstīta dažādu profesiju izpētē, piemēram, māszinībās (Pereira & Oliveira, 2019), medicīnas izglītībā un jauno ārstu profesionālajā attīstībā (Ashari et al., 2024; Dornan et al., 2023), skolotāju profesionālajā kontekstā (Costa, 2019; Lu, 2026; Martínez-Martínez & Fernández-Larragueta, 2026) un supervīzijā (Yerushalmi, 2024). Vienlaikus šī darba ietvaros veiktajā literatūras izpētē neizdevās atrast pētījumus, kuros dialektiskais analītiskais ietvars būtu tieši piemērots psihologu un/vai mākslas terapeitu profesionālās identitātes izpētē.

Darba zinātniskā novitāte un praktiskā lietderība. Darba zinātniskais ieguldījums ir vairāku savstarpēji saistītu elementu kopums. Pirmkārt, darba ietvaros tiek izstrādāta un psihometriski pārbaudīta profesionālās identitātes aptauja psiholoģiskās palīdzības profesijās, tādējādi nodrošinot konstrukta operacionalizāciju un pamatu turpmākiem pētījumiem, kā arī praksē balstītai PI stipruma novērtēšanai un pārmaiņu dinamikas izsekošanai, ņemot vērā, ka literatūrā PI stiprums ir saistīts ar augstāku darba apmierinātību, zemākiem izdegšanas rādītājiem un retāk sastopamiem nodomiem pamest darbu (Gendler et al., 2025; Lucas et al., 2025). Otrkārt, PI pārmaiņas tiek analizētas krīzes perioda kontekstā, uzsverot, ka šo periodu veido savstarpēji saistītu satricinājumu kumulatīva ietekme un noturīga profesionālās vides pārkārtošanās, nevis viena izolēta notikuma sekas. Tas sniedz pamatu praksē piemērotākiem, daudzslāņainiem profesionālā atbalsta risinājumiem ilgstošas spriedzes apstākļos. Treškārt, kvalitatīvo rezultātu interpretācijā sistemātiski tiek izmantots dialektiskais ietvars (filozofu Hēgeļa un Badiū pieejas), kas ļauj vienlaikus konceptualizēt pakāpeniskas pārkārtošanās, pārrāvuma momentus un jaunu orientieru nostiprināšanu praksē, precizējot, kāda veida profesionālais atbalsts un resursi ir nepieciešami atšķirīgās pārmaiņu situācijās. Ceturtkārt, darbs piedāvā integrētu skatījumu uz psihologu un mākslas terapeitu PI pārmaiņām krīzes perioda ietvarā, ļaujot nošķirt plašāk kopīgās iezīmes un profesijai raksturīgos aspektus, kas var

būt pamats mērķētākiem profesionālās pilnveides, supervīzijas un institucionālās plānošanas risinājumiem.

Darba vispārējais mērķis ir izpētīt psihologu un mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā, analizējot profesionālajā pašizpratnē un praksē aktualizētās spriedzes un pretrunas, nepārtrauktības un pārrāvuma aspektus un interpretējot tos dialektiskā ietvarā. Lai sasniegtu izvirzīto vispārējo mērķi, promocijas darbs veidots divos posmos kā trīs secīgi īstenotu pētījumu kopums. Promocijas darbā izmantots secīgs jaukts pētījuma dizains ar kvantitatīvu profesionālās identitātes konstrukta operacionalizācijas posmu un tam sekojošu kvalitatīvu profesionālās identitātes pārmaiņu padziļinātu izpēti. Pirmajā posmā tika veikts I pētījums, kurā ar profesionālās identitātes mērīšanas instrumenta izstrādi un psihometrisko pārbaudi tika īstenota PI konstrukta psihometriskā pārbaude, savukārt otrajā posmā II un III pētījumā profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā tika analizētas kvalitatīvi un interpretētas dialektiskā ietvarā. Instrumenta izstrāde šajā darbā kalpo kā profesionālās identitātes konstrukta operacionalizācijas posms, kas ļauj empīriski strukturēt profesionālās identitātes dimensijas un nodrošina konceptuālu pamatu turpmākajai kvalitatīvo datu interpretācijai. Apkopojot var teikt, ka promocijas darba centrā ir psihologu un mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņu izpēte krīzes periodā, savukārt instrumenta izstrāde un dialektiskais interpretācijas ietvars kalpo kā līdzekļi šī procesa empīriskai un teorētiskai izpratnei.

I pētījuma mērķis ir izstrādāt profesionālās identitātes aptauju psiholoģiskās palīdzības profesijām un veikt PI konstrukta empīrisko pārbaudi. Mērķa sasniegšanai tika izvirzīts **I pētījuma jautājums**: Vai izstrādātās aptaujas psihometriskie rādītāji atbilst zinātnē pieņemtajām psihometrikas normām? Izvirzīti arī šādi apakšjautājumi: (1) Kāds ir ekspertu viedoklis par aptaujas sākotnējās versijas pantu formulējumu? (2) Kāda ir izveidotās aptaujas faktoru struktūra? (3) Kādi ir aptaujas pantu reakcijas un diskriminācijas indeksi? (4) Kāda ir aptaujas skalu iekšējā saskaņotība? Lai atbildētu uz pētījuma jautājumu un apakšjautājumiem, izvirzīti šādi **I pētījuma uzdevumi**: (1) Apzināt un analītiski izvērtēt zinātnisko literatūru par profesionālās identitātes jēdzienu un tā mērīšanas pieejām psiholoģiskās palīdzības profesijās; (2) Izstrādāt sākotnējo aptaujas pantu kopu, nodrošinot konstrukta saturisko pārklājumu un formulējumu atbilstību psiholoģiskās palīdzības profesionālajam kontekstam; (3) Izvērtēt un pilnveidot pantu satura validitāti secīgā ekspertu izvērtēšanas procesā; (4) Organizēt empīrisku datu ieguvu izstrādātās aptaujas psihometriskajai pārbaudei; (5) Noteikt aptaujas faktoru struktūru, izmantojot atbilstošas faktoru analīzes procedūras; (6) Aprēķināt pantu reakcijas un diskriminācijas indeksu rādītājus; (7) Novērtēt skalu iekšējo saskaņotību; (8) Apkopot un

interpretēt psihometriskās pārbaudes rezultātus; (9) Atspoguļot pētījuma norisi un rezultātus promocijas darbā.

II pētījuma mērķis ir izpētīt psihologu profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā. Lai sasniegtu mērķi, izvirzīts **II pētījuma jautājums**: Kā psihologi raksturo profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā? Izvirzīti arī papildjautājumi: (1) Kādas pretrunas profesionālajā praksē un pašizpratnē krīzes periodā pieredzējuši psihologi, un kā viņi tās apraksta? (2) Kā šīs pretrunas iezīmē un strukturē psihologu PI pārmaiņu norisi – kādos gadījumos dominē nepārtrauktība un kādos iezīmējas pārrāvums? (3) Kā psihologi integrē spriedzes un pretrunas savā profesionālajā identitātē? Lai atbildētu uz pētījuma jautājumu un apakšjautājumiem, izvirzīti **II pētījuma uzdevumi**: (1) Iegūt empīriskos datus par psihologu PI pārmaiņām krīzes periodā, veicot daļēji strukturētas intervijas un sagatavojot transkriptus analīzei; (2) Veikt intervijās iegūto datu tematisko analīzi, identificējot tēmas, kas raksturo psihologu PI pārmaiņas krīzes periodā; (3) Katrā tēmā izdalīt un aprakstīt spriedzes un pretrunas psihologu profesionālajā pašizpratnē un praksē, kas veido tēmas saturu; (4) Analītiski nošķirt, kuros tēmu aspektos dominē nepārtrauktības pieredze un kuros iezīmējas pārrāvums PI pārmaiņās; (5) Katrā tēmā veikt dialektisko sintēzi, integrējot spriedžu risinājumus un/vai pārrāvuma pieredzē nostiprinātos jaunos profesionālos orientierus praksē; (6) Apkopot un interpretēt rezultātus, saistot tos ar teorētisko ietvaru un pētījuma jautājumiem.

III pētījuma mērķis ir izpētīt mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā. Lai sasniegtu mērķi, izvirzīts **pētījuma jautājums**: Kā mākslas terapeiti raksturo profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā? Izvirzīti arī papildjautājumi: (1) Kādas pretrunas profesionālajā praksē un pašizpratnē krīzes periodā pieredzējuši mākslas terapeiti, un kā viņi tās apraksta? (2) Kā šīs pretrunas iezīmē un strukturē mākslas terapeitu PI pārmaiņu norisi – kādos gadījumos dominē nepārtrauktība un kādos iezīmējas pārrāvums? (3) Kā mākslas terapeiti integrē spriedzes un pretrunas savā profesionālajā identitātē? Lai atbildētu uz pētījuma jautājumu un apakšjautājumiem, izvirzīti **III pētījuma uzdevumi**: (1) Iegūt empīriskos datus par mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņām krīzes periodā, veicot daļēji strukturētas intervijas un sagatavojot transkriptus analīzei; (2) Veikt intervijās iegūto datu tematisko analīzi, identificējot tēmas, kas raksturo mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā; (3) Katrā tēmā izdalīt un aprakstīt spriedzes un pretrunas mākslas terapeitu profesionālajā pašizpratnē un praksē, kas veido tēmas saturu; (4) Analītiski nošķirt, kuros tēmu aspektos dominē nepārtrauktības pieredze un kuros iezīmējas pārrāvums PI pārmaiņās; (5) Katrā tēmā veikt dialektisko sintēzi, integrējot spriedžu risinājumus un/vai pārrāvuma pieredzē nostiprinātos jaunos profesionālos orientierus praksē; (6) Apkopot un interpretēt rezultātus, saistot tos ar teorētisko ietvaru un pētījuma jautājumiem.

Metode. Lai sasniegtu darba mērķi, tika īstenoti trīs savstarpēji saistīti secīgi pētījumi secīgā jauktā pētījuma dizainā. I pētījumā profesionālās identitātes konstrukts tika pārbaudīts, izstrādājot un psihometriski pamatojot PI mērīšanas instrumentu psiholoģiskās palīdzības profesijām. II un III pētījumā PI pārmaiņas krīzes periodā tika analizētas kvalitatīvi, balstoties daļēji strukturētu interviju datus, un interpretētas dialektiskā ietvarā. Kvantitatīvais posms šajā dizainā kalpoja profesionālās identitātes konstrukta operacionalizācijai, savukārt kvalitatīvais posms – šī konstrukta pārmaiņu padziļinātai izpratnei profesionālajā praksē. Pētījumam saņemta RSU Pētījumu ētikas komitejas atļauja (Nr. 6-1/1235). Visos pētījuma posmos tika nodrošināta brīvprātīga dalība, informēta piekrišana, anonimitāte un datu konfidencialitāte.

I pētījums tika īstenots divos posmos.

Dalībnieki un atlase. I pētījuma pirmajā posmā instrumenta izstrādei un satura izvērtēšanai tika piesaistīti eksperti ar atšķirīgu kompetenci un profesionālo pieredzi ($n = 17$). Pantu valodas skaidrību un stilistisko konsekvensi izvērtēja teksta redaktors ($n = 1$). Pantu saprotamības izvērtēšanā piedalījās trīs profesionāļu grupu pārstāvji, tostarp mākslas terapeits, psihologs un sociālais darbinieks ($n = 3$). Pantu satura atbilstību konstrukta definīcijai izvērtēja mērķgrupas pārstāvji ar profesionālo pieredzi, tostarp garīgās veselības aprūpes māsa, organizāciju psihologs, klīniskais psihologs, skolu psihologs, sociālais darbinieks, psihiatrs, psihoterapeits, mākslas terapeits, mūzikas terapeits, drāmas terapeits un deju un kustību terapeits ($n = 11$). Noslēgumā pantu satura validitātes un pantu izkārtojuma izvērtēšanas skalās piedalījās vēl divi eksperti ($n = 2$). Otrajā posmā instrumenta psihometriskajai pārbaudei tika piesaistīti 202 psiholoģiskās palīdzības sniegšanā iesaistīti profesiju pārstāvji ($n = 202$; $M = 45,84$; $SD = 10,50$), no kuriem 94,6 % bija sievietes ($n = 191$) un 5,4 % vīrieši ($n = 11$). Izlasē bija pārstāvēti sociālie darbinieki ($n = 49$), psihoterapijas speciālisti ($n = 29$), ārsti psihoterapeiti ($n = 8$), garīgās veselības aprūpes māsas ($n = 6$), psihologi ($n = 54$), psihiatri ($n = 13$) un mākslas terapeiti ($n = 43$). Dalībnieki tika uzrunāti, izmantojot profesionālo biedrību informatīvos kanālus un sociālo tīklu grupas, balstoties ērtuma izlases principā.

Instrumentārijs un procedūra. I pētījuma pirmajā posmā tika izveidota profesionālās identitātes saturiskā karte un izstrādāta aptaujas sākotnējā pantu kopa, lai nodrošinātu konstrukta saturisko pārklājumu. Tālāk panti tika secīgi izvērtēti ekspertu iesaistē, koncentrējoties uz formulējumu skaidrību, stilistisko konsekvensi un satura atbilstību PI konstrukta definīcijai un dažādām psiholoģiskās palīdzības profesijām. Ekspertu vērtējums tika izmantots instrumenta satura validitātes stiprināšanai, izvērtējot pantu formulējumu skaidrību, atbilstību profesionālās identitātes konstrukta saturam un piemērotību psiholoģiskās palīdzības profesiju kontekstam. Ekspertu vērtēšana noritēja 2020. gada septembrī. I pētījuma otrajā posmā izstrādātā aptaujas sākotnējā versija tika pārnesta elektroniskā formātā un ievietota

aptauju portālā “Visidati”. Profesionālās biedrības izplatīja elektronisko saiti ar uzaicinājumu piedalīties un ievietoja saiti arī biedrību grupās sociālās tīklošanās platformā *Facebook*. Dati tika ievākti 2020. gada 11.–24. novembrī un aptauja izplatīta kopā ar informāciju par pētījumu, dalības nosacījumiem, datu apstrādi un uzglabāšanu.

Datu apstrāde un analīze. I pētījuma pirmajā posmā ekspertu sniegtā atgriezeniskā saite tika apkopota un izmantota pantu precizēšanai, pārformulēšanai un strukturēšanai, izveidojot datu ievākšanai piemērotu aptaujas sākotnējo versiju. I pētījuma otrajā posmā tika veikta instrumenta psihometriskā pārbaude, iekļaujot izpētošo faktoru analīzi (datu piemērotību izvērtējot ar *Kaiser–Meyer–Olkin* izlases adekvātuma rādītāju (KMO) un Bartleta sfēriskuma testu), izmantojot gan ortogonālo (*varimax*), gan slīpo (*oblimin*) rotāciju, kā arī pantu un skalu psihometrisko rādītāju aprēķinu. Pantu darbība tika izvērtēta, analizējot pantu reakcijas indeksus kā pantu vidējās vērtības un diskriminācijas indeksus kā *item-rest* korelāciju, savukārt skalu iekšējā saskaņotība tika novērtēta, izmantojot *Cronbach alfa* rādītājus. Datu analīze tika veikta programmā *jamovi*. Šī posma rezultātā tika iegūts empīriski pamatots instrumenta strukturējums un psihometriskie rādītāji, kas nodrošina profesionālās identitātes konstrukta precīzāku operacionalizāciju turpmākajās darba daļās.

Tā kā **II un III pētījums** tika īstenots vienlaikus (paralēli) un balstījās vienotā kvalitatīvo datu vākšanas un analīzes procedūrā, abiem pētījumiem kopīgi aprakstīts instrumentārijs un procedūra, kā arī datu apstrāde un analīze. Vienlaikus katram pētījumam atsevišķi izklāstīts dalībnieku raksturojums un atlases process, jo pētījumi aptvēra atšķirīgas profesionāļu grupas.

Dalībnieki un to atlase II pētījumam. II pētījumā piedalījās 45 Latvijas psihologi vecumā no 30 līdz 65 gadiem, no kuriem 87 % bija sievietes ($n = 39$) un 13 % vīrieši ($n = 6$). Visi dalībnieki bija reģistrēti psihologi, kas iekļauti Latvijas Izglītības kvalitātes valsts dienesta psihologu reģistrā. Iekļaušanas kritēriji paredzēja darba pieredzi un profesionālās karjeras sākumu psihologa profesijā pirms Covid-19 pandēmijas, lai nodrošinātu saturiski bagātas refleksijas par profesionālās identitātes pārmaiņām krīzes periodā. Dalībnieki tika apzināti, izmantojot publiski pieejamus profesionālos reģistrus, un uzrunāti individuāli telefoniski, balstoties ērtuma izlases principā. Dalībnieku skaits tika izvēlēts, lai nodrošinātu pieredzes daudzveidību atšķirīgos profesionālās prakses kontekstos, un analīzes gaitā tika novērots datu piesātinājums.

Dalībnieki un to atlase III pētījumam. III pētījumā piedalījās 31 Latvijas mākslas terapeite vecumā no 28 līdz 54 gadiem. Dalībnieces pārstāvēja visas četras mākslu terapijas specializācijas, tostarp vizuālās mākslas terapeites ($n = 12$), deju un kustību terapeites ($n = 8$), mūzikas terapeites ($n = 7$) un drāmas terapeites ($n = 4$). Iekļaušanas kritēriji paredzēja darba

pieredzi un profesionālās karjeras sākumu mākslas terapeita profesijā pirms Covid-19 pandēmijas, lai nodrošinātu saturiski bagātas refleksijas par profesionālās identitātes pārmaiņām krīzes periodā. Dalībnieces tika apzinātas, izmantojot publiski pieejamu informāciju profesionālo asociāciju un specializāciju tīmekļvietnēs, un uzrunātas individuāli telefoniski, balstoties ērtuma izlases principā. Dalībnieču skaits tika izvēlēts, lai nodrošinātu pieredzes daudzveidību dažādās mākslu terapijas specializācijās, un analīzes gaitā tika novērots datu piesātinājums.

Instrumentārijs un procedūra II un III pētījumam. 2022. gada septembrī potenciālajiem dalībniekiem (psihologiem un mākslas terapeitiem) tika sagatavota informatīva vēstule, kurā skaidroti pētījuma mērķi, procedūra, konfidencialitātes un anonimitātes nodrošināšana, datu uzglabāšana un apstrāde, kā arī dalībnieku tiesības jebkurā brīdī izstāties no pētījuma. Vēstulē tika iekļauti arī intervijas jautājumi, lai veicinātu pārdomātu iesaisti un veicinātu refleksiju pirms intervijas. Interviju refleksijas ietvars aptvēra laikposmu no 2020. gada marta, kad sākās Covid-19 pandēmija, līdz intervijas norises brīdim, ietverot pandēmijas izraisītas sociālas un profesionālas pārkārtošanās pieredzes, kā arī kara Ukrainā sākumu 2022. gada 24. februārī, iezīmējot arī šī laika perioda sociāli emocionālo fonu. Potenciālie pētījuma dalībnieki tika apzināti, izmantojot publiski pieejamo informāciju no abu profesiju profesionālo organizāciju e-vietnēm. Dalībnieku atlasē tika izmantota ērtuma pieeja. Dalībnieki sākotnēji tika uzrunāti telefoniski, un tie, kas piekrita dalībai pētījumā, tālāk saņēma iepriekš minēto informatīvo vēstuli un tika aicināti uz interviju. Dati iegūti daļēji strukturētās individuālās intervijās, izmantojot informatīvajā vēstulē iekļautos piecus intervijas jautājumus, kas tika formulēti tā, lai dalībnieki varētu pēc iespējas visaptveroši reflektēt par profesionālās identitātes pārmaiņām pētījuma ietvarā definētajā periodā. Intervijas ar dalībniekiem, kas piekrita dalībai pētījumā, noritēja 2022. gada oktobrī un novembrī klātienē, attālināti vai rakstisku atbilžu formā, un tās veica apmācīti pētījuma asistenti. Lai gan ļoti neliela daļa datu tika iegūti rakstisku atbilžu formā, refleksīvā tematiskā analīze fokusējās uz nozīmju struktūru tekstā, tādēļ atšķirīgie datu iegūšanas formāti būtiski neietekmēja analīzes procesu.

Datu apstrāde un analīze II un III pētījumam. Intervijas ar dalībnieku piekrišanu tika ierakstītas audio vai video formātā, transkribētas vārds vārdā, pārbaudītas pret ierakstu un anonimizētas, izmantojot unikālus kodus. Daži dalībnieki iesūtīja atbildes uz intervijas jautājumiem rakstiski. Audio un video ieraksti pēc transkripcijas tika neatgriezeniski dzēsti, bet transkripti, to skaitā rakstiski iesūtītie dokumenti ar atbildēm uz intervijas jautājumiem, tika augšupielādēti un tiek glabāti Rīgas Stradiņa universitātes e-resursu repozitorijā ar piekļuvi tikai promocijas darba autorei un līdzpētniekam. Datu analīzē izmantota refleksīvā tematiskā analīze (RTA) (Braun & Clarke, 2006), un tēmu interpretācijā integrēts dialektiskais ietvars, lai

izgaismotu spriedzes un pretrunas profesionālās identitātes pārmaiņu pieredzē un izceltu nepārtrauktības vai pārrāvuma momentus profesionālajā darbībā. Dialektiskais ietvars tika izmantots visā analīzes procesā – jau iepazīstoties ar datiem un veidojot sākotnējās analītiskās piezīmes, interviju materiāls tika lasīts caur pretrunu, spriedžu un pārmaiņu prizmu. Turpmāk tas tika integrēts arī kodēšanā, tematisko grupu veidošanā, kā arī apakštēmu formulēšanā, strukturējot tās pretrunu ietvarā. RTA tika īstenota piecos posmos: (1) iepazīšanās ar datiem, veidojot sākotnējās analītiskās piezīmes un lasot tekstus caur dialektisku prizmu, pievēršot uzmanību spriedzēm un pretrunām profesionālās identitātes pārmaiņu pieredzē; (2) sistēmiska datu fragmentu kodēšana, atlasot nozīmīgos izvilumus par profesionālās identitātes pārmaiņu pieredzi; (3) kodu apvienošana tematiskās grupās un sākotnējā pretrunu un spriedzes punktu iezīmēšana; (4) tēmu un apakštēmu precizēšana, grupējot tās pretrunu pāros un fiksējot nepārtrauktības un pārrāvuma iezīmes; (5) gala sintēze un teorētiskā integrācija, veidojot tematisko naratīvu un dialektisko interpretāciju. Datu analīzi īstenoja divi pētnieki (promocijas darba autore un līdzpētnieks) metodoloģiskās caurspīdības un interpretācijas saskaņotības stiprināšanai. Visā datu analīzes procesā abi pētnieki veidoja katrs savu reflektīvo žurnālu, fiksējot analītiskās piezīmes, interpretatīvos apsvērumus un novērojumus par spriedžu un pretrunu iezīmēšanos datos.

Promocijas darba struktūra. Promocijas darbu veido ievads, piecas nodaļas un noslēguma daļas. Pirmajā nodaļā izklāstīts teorētiskais ietvars, aptverot profesionālās identitātes konceptuālos pamatus, tās specifiku psiholoģiskās palīdzības profesijās, psihologa un mākslas terapeita profesionālās darbības ietvaru Latvijā, dialektisko pieeju un krīzes periodu kā izpētes kontekstu. Otrajā nodaļā sniegts metodoloģiskais ietvars, savukārt trešajā un ceturtajā nodaļā atspoguļots attiecīgi kvantitatīvais un kvalitatīvais pētījuma posms. Piektajā nodaļā sniegta apkopojošā diskusija, bet darba noslēgumā iekļauti apkopojošie secinājumi, priekšlikumi un turpmākie pētījumu virzieni, kā arī ierobežojumi.

Secinājumi

Promocijas darba mērķis bija izpētīt psihologu un mākslas terapeitu profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā, dialektiskā ietvarā analizējot profesionālajā praksē un pašizpratnē aktualizētās spriedzes un pretrunas, kā arī nepārtrauktības un pārrāvuma aspektus. Mērķa sasniegšanai darbs tika īstenots divos posmos kā trīs savstarpēji saistīti pētījumi: pirmajā posmā tika izstrādāts un sākotnēji psihometriski pamatots profesionālās identitātes mērīšanas instruments, savukārt otrajā posmā profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā tika analizētas kvalitatīvi psihologu un mākslas terapeitu izlasēs. Integrējot abu pētījuma posmu rezultātus, izdarīti šādi secinājumi:

1. Promocijas darbā profesionālā identitāte psiholoģiskās palīdzības profesijās ir pamatota kā daudzdimensionāls un kontekstjūtīgs konstrukts, kura empīriskai izpētei tika izstrādāta un sākotnēji psihometriski pamatota profesionālās identitātes aptauja psiholoģiskās palīdzības profesijām kā PI konstrukta operacionalizācijas instruments.
2. Izpētošā faktoru analīze ļāva identificēt četras profesionālās identitātes skalas – “Profesionālā pašizpratne”, “Piederība profesijai”, “Pilnveide un refleksija”, kā arī “Atzīšana komandā” –, kas kopā raksturo profesionālās identitātes personisko, attiecību un kolektīvo dimensiju.
3. Instrumenta psihometriskie rādītāji kopumā liecināja par pieņemamu skalu iekšējo saskaņotību un pietiekamu pantu diskriminācijas spēju, vienlaikus norādot uz nepieciešamību turpmākajā validācijā izvērtēt atsevišķu pantu reakcijas sadalījumu dažādās izlasēs.
4. Psihologu un mākslas terapeitu pieredzes analīze parādīja, ka profesionālās identitātes pārmaiņas krīzes periodā pārsvarā norit kā pakāpeniska profesionālās prakses pārkārtošana, kurā profesionāli precīzē profesionālās robežas, pārskata pieejamības nosacījumus un pielāgo praksi mainīgajiem darba apstākļiem.
5. Krīzes apstākļos profesionālās identitātes dimensijas savstarpēji savienojas profesionālajā praksē aktualizētās spriedzēs, kas ietekmē profesionālās rīcības izvēles, darba organizāciju, attiecības ar klientiem vai pacientiem un profesionālās ilgtspējas risinājumus.
6. Vienlaikus profesionālās identitātes pārmaiņas krīzē neaprobežojas tikai ar pakāpenisku pielāgošanos, jo atsevišķos gadījumos parādās robežpunkti, kuros ierastais profesionālās rīcības modelis vairs nav uzturams un nostiprinās jauni profesionālās darbības orientieri.

7. Šādi orientieri izpaužas, piemēram, attālinātās vai hibrīdās prakses pieņemšanā konkrētos profesionālos nosacījumos, profesionāli pamatotā izvēlē neveikt psiholoģisko izpēti situācijās, kur nav iespējams nodrošināt metodiskās un ētikas prasības, kā arī profesionālās ilgtspējas nostiprināšanā kā kvalitatīvas psiholoģiskās palīdzības sniegšanas priekšnoteikumā.
8. Profesionālās identitātes pārmaiņām psihologu un mākslas terapeitu izlasēs ir gan kopīgi, gan profesionāli atšķirīgi aspekti. Kopīgās iezīmes saistītas ar profesionālo robežu, drošības, pieejamības, piederības un ilgtspējas jautājumiem, savukārt atšķirības nosaka konkrētās profesijas prakses forma un institucionālais konteksts.
9. Kvantitatīvā un kvalitatīvā pētījuma posmu integrācija parāda, ka profesionālās identitātes dimensijas nav tikai mērāmas konstrukta sastāvdaļas, bet izpaužas arī profesionālās rīcības izvēlēs, kas krīzes apstākļos tiek pārskatītas, precizētas un nostiprinātas profesionālajā praksē.
10. Darba rezultāti kopumā parāda, ka profesionālā identitāte psiholoģiskās palīdzības profesijās krīzes apstākļos veidojas kā dinamisks process, kurā profesionālā pašizpratne, piederība, refleksija, pilnveide un profesionālā atzišana savstarpēji mijiedarbojas un tiek pārstrukturētas profesionālajā praksē.
11. Darbs paplašina profesionālās identitātes izpēti, parādot, ka krīzes apstākļos profesionālās identitātes pārmaiņas var interpretēt kā dialektisku procesu, kurā pakāpeniska adaptācija un pārrāvuma momenti līdzāspastāv profesionālajā praksē, tādējādi precizējot profesionālās identitātes pārmaiņu teorētisku izpratni psiholoģiskās palīdzības profesiju kontekstā.

Priekšlikumi

Pamatojoties uz promocijas darba rezultātiem, izstrādāti šādi priekšlikumi turpmākajai pētniecībai, profesionālajai praksei, izglītībai un profesionālās politikas attīstībai.

Turpmākajai pētniecībai

1. Ieteicams turpināt profesionālās identitātes aptaujas validāciju, pārbaudot faktoru struktūras stabilitāti neatkarīgās izlasēs un papildinot strukturālās validitātes izvērtējumu ar apstiprinošo faktoru analīzi.
2. Turpmākajā instrumenta validācijā ieteicams paplašināt izvērtējumu, ietverot *test–retest* uzticamību, mērījuma kļūdu, kriteriālo validitāti, kā arī invarianci un starpkultūru derīgumu.
3. Ieteicams izvērtēt instrumenta attiecināmību atsevišķu profesionālo grupu griezumā, pārbaudot, vai skalu struktūra saglabājas līdzīga dažādās psiholoģiskās palīdzības profesijās.

Profesionālajai praksei un organizācijām

4. Instrumentu ieteicams izmantot profesionālās identitātes empīriskai izvērtēšanai psiholoģiskās palīdzības profesiju pārstāvju vidū, ņemot vērā tā sākotnējo psihometrisko pamatojumu un turpmākas validācijas nepieciešamību, lai kvantitatīvi raksturotu profesionālās identitātes aspektus atbilstoši identificētajām skalām.
5. Institūcijās ieteicams precizēt attālinātā un hibrīdā darba nosacījumus, nosakot skaidrus drošības, konfidencialitātes un psiholoģiskās palīdzības pakalpojuma pieejamības kritērijus.
6. Darba devējiem ieteicams noteikt skaidrus saziņas kanālu izmantošanas un darba laika principus, lai attālinātā darba apstākļos mazinātu profesionālo robežu izplūšanu un pastāvīgas sasniedzamības gaidas.
7. Ieteicams stiprināt profesionālās ilgtspējas atbalsta mehānismus, nodrošinot darba slodzes pārskatīšanu, emocionālās atjaunošanās iespējas, supervīzijas un pieejamu profesionālo atbalstu ilgstošas krīzes apstākļos.
8. Ieteicams mērķtiecīgi uzturēt profesionālās saiknes mehānismus, tostarp kolēģu pieredzes apmaiņu un profesionālās tīklošanās iespējas, lai mazinātu profesionālās izolācijas risku.

Profesionālajai izglītībai un profesionālās politikas attīstībai

9. Profesionāļu sagatavošanā un tālākizglītībā ieteicams sistemātiski attīstīt digitālās prasmes, kas ietver ne tikai tehnoloģiju lietošanu, bet arī drošības, ētikas un profesionālās atbildības aspektus attālinātā praksē.

10. Mākslas terapiju izglītībā ieteicams akcentēt teleprakses un hibrīdprakses jautājumus, tostarp, kā saglabāt radošā procesa kvalitāti, kā veidot un uzturēt terapeitisko aliansi digitālā vidē, un kā pārvaldīt atbildības sadali par vidi un mākslas materiāliem, savukārt psihologu tālākizglītībā – psiholoģiskās izpētes organizēšanu attālinātā formātā, īpaši akcentējot situācijas, kurās profesionāli pamatots risinājums ir izpētes atlikšana vai atteikšanās no tās.
11. Ieteicams izstrādāt katrai profesijai specifiskas teleprakses un hibrīdprakses vadlīnijas, kā arī stiprināt psiholoģiskās palīdzības profesiju institucionālās integrācijas un atbalsta mehānismus, lai profesionālās darbības kvalitāte un ilgtspēja krīzes apstākļos tiktu uzturēta noturīgāk.

Publikāciju, ziņojumu un patentu saraksts par promocijas darba tēmu

Zinātniskās publikācijas izdevumos, kas iekļauti starptautiskās datubāzēs (Web of Science, SCOPUS):

1. Akmane, E., Mārtinsone, K., & Stierle, C. (2026). Shaping psychologists' professional identity during a period of crisis: An existential-dialectical approach. *Acta Psychologica*, 264, 106431. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2026.106431>
2. Muižniece-Slesare, L., Akmane, E., Havsteen-Franklin, D., & Mārtinsone, K. (2026). Adapting through adversity: The transformation of art therapists' professional identity. *The Arts in Psychotherapy*, 102429. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2026.102429>
3. Akmane, E., & Mārtinsone, K. (2025). The story of art therapy in Latvia: A historical approach. In M. Hills de Zárata, D. Waller, & C. L. Vaculik (Eds.), *The Routledge international handbook of art therapy practice* (pp. 593-606). Routledge.
4. Akmane, E., Mārtinsone, K., Kriķe, Z., Perepjolkina, V., Drunka, A., & Kolmane, A. (2021). Professional identity questionnaire for psychological help providers: Development and validation. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 7, 13–23. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol7.6444>

Zinātniski raksti Latvijā izdotos recenzējamās izdevumos:

1. Akmane, E., Mārtinsone, K., & Kriķe, Z. (2020). Instruments for measuring the professional identity of psychological help providers: Rapid literature review. *Education. Innovation. Diversity*. 1(1), 6–15. <https://doi.org/10.17770/eid2020.1.5335>

Zinātniski raksti attiecīgajos ārvalstīs izdotos recenzējamās izdevumos:

1. Akmane, E., Martinsone, K., Kriķe, Z., Ricou, M., & Marina, S. (2022). The goal of psychological intervention and performed functions of psychologists as an aspect of the professional identity of psychologists: Latvian sample. *SHS Web of Conferences*, 131, 03006. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202213103006>

Uzstāšanās starptautiskā zinātniskā konferencē ar mutisku referātu:

1. Akmane, E., Mārtinsone, K., Kriķe, Z., Ricou, M., & Cordeiro, S.A. (2022, July 5–8). The Goal of Psychological Intervention and Performed Functions of Psychologists: Latvian Sample [Konferences prezentācija]. Symposium: Identity of Psychology – Challenges and Future Directions, 17th European Congress of Psychology. Psychology as the Hub Science: Opportunities and Responsibility, Ljubljana, Slovenia.

Uzstāšanās vietējas nozīmes zinātniskā konferencē ar mutisku referātu:

1. Akmane, E., Mārtinsone, K., Krone, I., Stafecka, K., Muižniece, L., Pētersone, L., & Dzene, J. (2023, March 29–31). Adapting to Change: A Study of Psychologists' Professional Identity in the Face of Covid-19 Pandemic and Digitalisation [Konferences prezentācija]. RSU Research Week 2021. International Scientific Conference "Society.Health.Welfare. 2021", Rīga Stradiņš University, Latvia.
2. Akmane, E., Mārtinsone, K., Kriķe, Z., Perepjolkina, V., Drunka, A., un Kolmane, A. (2021, 28.–29. maijs). Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja: attīstība un validēšana [Konferences prezentācija]. Zinātniskā konference "Society. Integration. Education.", Rēzeknes tehnoloģiju augstskola, Latvija.
3. Kolmane, A., Drunka, A., Akmane, E., Mārtinsone, K., un Kriķe, Z. (2021, 22.–24. aprīlis). Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptaujas izveide [Konferences prezentācija]. 7. starptautiskā zinātniski praktiskā konference "Veselība un personības attīstība: Starpdisciplinārā pieeja", Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija.

4. Akmane, E., Mārtinsone, K., Krieķe, Z., Kolmane, A., un Drunka, A. (2021, 22.–24. aprīlis). Mākslas terapeita profesionālās identitātes raksturojums: PPS PI aptaujas 1.posma rezultāti [Konferences prezentācija]. 7. starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Veselība un personības attīstība: Starpdisciplinārā pieeja”, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija.
5. Akmane, E., Mārtinsone, K., Krieķe, Z., Komane, A., Ricou, M., & Cordeiro, S. A. (2021, March 25). Psychological intervention as an aspect of the professional identity of psychologists: Latvian sample [Konferences prezentācija]. RSU Research Week 2021. International Scientific Conference “Society.Health.Welfare. 2021”, Rīga Stradiņš University, Latvia.
6. Akmane, E. (2020, 4. decembris). Māsas kā psiholoģiskās palīdzības sniedzēja profesionālā identitāte [Konferences prezentācija]. Zinātniskā konference “Profesionālā identitāte un profesijas atpazīstamība”, Rīgas Stradiņa universitāte / Latvijas māsu asociācija, Latvija.
7. Akmane, E., un Mārtinsone, K. (2020, 27. oktobris). Latvijas iedzīvotāju apmierinātība ar darbu un tā nozīmi [Stenda referāts]. Konference “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai”, VPP Projekts “Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un risinājumi starptautiskā kontekstā” [INTERFRAME-LV].
8. Akmane, E. (2020, 23. oktobris). Profesionālā identitāte pārmaiņu laikos [Konferences prezentācija]. Zinātniski praktiska konference “Psiholoģiskās palīdzības sniedzēja profesionālā identitāte un izaicinājumi pārmaiņu laikos”, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija.
9. Akmane, E., un Mārtinsone, K. (2020, 22. oktobris). Profesionālā identitāte Covid-19 krīzes ietekmē [Konferences prezentācija]. Zinātniskā konference “Psiholoģiskie resursi un riska faktori iedzīvotāju veselībai Covid-19 apstākļos. VPP pētījumi praksei”, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija.
10. Akmane, E., Krieķe, Z., un Mārtinsone, K. (2020, May 22–23). Instruments for measuring the professional identity of psychological help providers: literature review [Konferences prezentācija]. International Scientific Conference “Society. Integration. Education.”, Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia.
11. Akmane, E., Krieķe, Z., un Mārtinsone, K. (2020, 27.–29. aprīlis). Kā izmērīt profesionālo identitāti? [Konferences prezentācija]. 6. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Veselība un personības attīstība: Starpdisciplinārā pieeja”, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija.

Literatūras un avotu saraksts

1. Ahlqvist, T. (2022). An outline of future-orientated dialectics: Conceptualising dialectical positions, trajectories and processes in the context of futures research. *Futures*, 143, 103037. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2022.103037>
2. Akmane, E., & Mārtinsone, K. (2016). The initial stage of the professional identity development of an art therapist: The example of Latvia. *Approaches: An Interdisciplinary Journal of Music Therapy*, 8(1), 12–25. <https://doi.org/10.56883/aijmt.2016.348>
3. Ashari, K. A., Ahmadi, M., Baharvand, E., Sayarifard, A., & Khabaz Mafinejad, M. (2024). Traveling with a desirable destination: A dialogical analysis of professional identity formation among freshman medical students. *BMC Medical Education*, 24, 1267. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-06158-8>
4. Badiou, A. (2005). *Being and event*. Continuum International Publishing Group.
5. Boshoff, H. (2021). Coming to absolute knowing as a process of sublimation in Hegel's Phenomenology of Spirit. *Tydskrif vir Geesteswetenskappe*, 61(3), 839–848. <https://doi.org/10.17159/2224-7912/2021/v61n3a12>
6. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
7. Budustour, L. (2022). The impact of the war in Ukraine on the European Union. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4266257>
8. Caza, B. B., & Creary, S. (2016). The construction of professional identity. In A. Wilkinson, D. Hislop, & C. Coupland (Eds.), *Perspectives on contemporary professional work* (pp. 259–285). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781783475582.00022>
9. Cornett, M., Palermo, C., & Ash, S. (2023). Professional identity research in the health professions – A scoping review. *Advances in Health Sciences Education*, 28(2), 589–642. <https://doi.org/10.1007/s10459-022-10171-1>
10. Costa, D. V. da. (2019). Training and acting of the pedagogue at the Federal Institute of Education of Piauí. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 6(5), 428–435. <https://doi.org/10.22161/ijaers.6.5.57>
11. Dafermos, M. (2024). Discussing the concept of crisis in cultural historical activity research: A dialectical perspective. *Human Arenas*, 7(1), 273–292. <https://doi.org/10.1007/s42087-022-00289-4>
12. Desalegn, G., Tangl, A., & Fekete-Farkas, M. (2022). From Short-Term Risk to Long-Term Strategic Challenges: Reviewing the Consequences of Geopolitics and COVID-19 on Economic Performance. *Sustainability*, 14(21), 14455. <https://doi.org/10.3390/su142114455>
13. Dornan, T., Armour, D., Bennett, D., Gillespie, H., & Reid, H. (2023). Reluctant heroes: New doctors negotiating their identities dialogically on social media. *Medical Education*, 57, 1079–1091. <https://doi.org/10.1111/medu.15109>
14. Fitzgerald, A. (2020). Professional identity: A concept analysis. *Nursing Forum*, 55(3), 447–472. <https://doi.org/10.1111/nuf.12450>
15. Gamliel, R.-C., Rubin, O., & Alon, R. (2025). Resilience mechanisms of school counselors in wartime: A grounded theory study. *Psychology in the Schools*, 62(11), 4679–4691. <https://doi.org/10.1002/pits.70030>
16. Gendler, Y., Ofri, L., Danieli, T., Dayan, Y., Jbara, M., Shorer, T., Brodezky, T., & Blau, A. (2025). The Mediating Effect of Burnout and Job Satisfaction on the Relationship Between Professional Identity, Occupational Stress, and Turnover Intentions in the Post-Pandemic Era. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 22(2). <https://doi.org/10.1111/wvn.70014>
17. Hegel, G. W. F. (2010). *The science of logic* (G. Di Giovanni, Ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511780240> (Original work published 1812)

18. Herbert, C., Bolock, A., & Abdennadher, S. (2021). How do you feel during the COVID-19 pandemic? A survey using psychological and linguistic self-report measures, and machine learning to investigate mental health, subjective experience, personality, and behaviour during the COVID-19 pandemic among university students. *BMC Psychology*, 9(1), 90. <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00574-x>
19. Hooper, J., Saulsman, L., Hall, T., & Waters, F. (2021). Addressing the psychological impact of COVID-19 on healthcare workers: Learning from a systematic review of early interventions for frontline responders. *BMJ Open*, 11(5), e044134. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-044134>
20. Huet, V., & Holtum, S. (2016). Art therapist with experience of mental distress: Implications for art therapy training and practice. *International Journal of Art Therapy*, 21(3), 95–103. <https://doi.org/10.1080/17454832.2016.1219755>
21. International Monetary Fund. (2022). *Annual report 2022*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/>
22. Inwood, M. (1992). *A Hegel dictionary*. Blackwell Publishers. <https://doi.org/10.1002/9781405164665>
23. Kalaitzaki, A., Tamiolaki, A., & Vintilă, M. (2022). The compounding effect of COVID-19 and war in Ukraine on mental health: A global time bomb soon to explode? *Journal of Loss and Trauma*, 28(3), 270–272. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2114654>
24. Kousis, M., Chatzidaki, A., & Kafetsios, K. (2022). Introduction: Challenging mobilities, Greece and the EU in times of crises. In M. Kousis, A. Chatzidaki, & K. Kafetsios (Eds.), *Challenging mobilities in and to the EU during times of crises: The case of Greece* (pp. 1–23). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-11574-5_1
25. Kovtunyk, I., Ishchenko, Y., Yuvsechko, Y., Tychyna, V., & Datso, T. (2023). Social changes that occurred on the European continent due to the war in Ukraine. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 82, 38–49. <https://doi.org/10.33788/rcis.82.3>
26. Kule, A., Mārtinsons, K., Akmane, E., Ozola, A., Znotiņa, I., & Kamerāde, D. (2026). Digital competency of psychologists: A scoping review. *European Psychologist*. Advance online publication. doi:10.1027/1016-9040/a000575
27. Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
28. Li, Q., Wei, C., Dang, J., Cao, L., & Li, L. (2020). Tracking and analyzing public emotion evolutions during COVID-19: A case study from the event-driven perspective on microblogs. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6888. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186888>
29. Lourens, H., & Uren, S. (2023). The professional identity of intern psychologists during the COVID-19 pandemic in South Africa. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 13(5), 969–982. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-08-2022-0164>
30. Lu, J. (2026). The development of EFL teacher agency for research in a domestic visiting scholar program in China: A case study. *Acta Psychologica*, 262, 106161. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.106161>
31. Lucas, P., Jesus, É., Almeida, S., Costa, P., Cruchinho, P., Teixeira, G., & Araújo, B. (2025). The Nursing Practice Environment and Job Satisfaction, Intention to Leave, and Burnout Among Primary Healthcare Nurses: A Cross-Sectional Study. *Nursing Reports*, 15(7), 224. <https://doi.org/10.3390/nursrep15070224>
32. Machorrinho, J., Prado, L., & Duarte Santos, G. (2025). Professional development of creative arts therapists: Foundations, experiences and paths. *The Arts in Psychotherapy*, 96, Article 102358. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2025.102358>
33. Martínez-Martínez, M. J., & Fernández-Larragueta, S. (2026). Construction of teacher identity in a novice teacher with innovative traits: A biographical narrative study. *London Review of Education*, 24(1), 2. <https://doi.org/10.14324/lre.24.1.02>

34. Matias, T., Dominski, F., & Marks, D. (2020). Human needs in COVID-19 isolation. *Journal of Health Psychology*, 25(7), 871–882. <https://doi.org/10.1177/1359105320925149>
35. Mārtinsone, K., un Zakriževska-Belogrudova, M. (2025, 26. februāris). Psiholoģiskā palīdzība. *Nacionālā enciklopēdija*. Skatīts 2026. gada 26. februārī, no <https://enciklopedija.lv/sirkklis/110327-psihoģiskā-palīdzība>
36. Micali, E., Di Salvo, M., Spallina, A., & Di Salvo, C. (2022). The psychological consequences of SARS-CoV-2 in healthcare professionals. *Illness, Crisis & Loss*, 32(1), 95–107. <https://doi.org/10.1177/10541373221113497>
37. Miscenko, D., & Day, V. D. (2016). Identity and identification at work. *Organizational Psychology Review*, 6(3), 215–247. <https://doi.org/10.1177/2041386615584009>
38. Nassif, R. M., El Hussein, M., Beaini, N., Choueiri, T., Tarazi Sahab, L., & Moro, M. R. (2024). Working through multiple crises: The experience of psychotherapists and psychoanalysts in Lebanon. *BMC Psychology*, 12(1), 303. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01810-w>
39. Nassif, R. M., Radjack, R., Beaini, N., Choueiri, T., Binkowski, G., Dozio, E., Laroche Joubert, M., Moro, M.-R., Tarazi-Sahab, L., & El Hussein, M. (2025). Shared realities, therapeutic settings, and countertransference in times of crisis: A multinational qualitative study of psychotherapists' experiences. *BMC Psychology*, 13(1), 626. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02962-z>
40. Osuna, J., & Rama, J. (2021). COVID-19: A political virus? VOX's populist discourse in times of crisis. *Frontiers in Political Science*, 3, 678526. <https://doi.org/10.3389/fpos.2021.678526>
41. Pavlova, I., Rogowska, A. M., & Zhang, S. X. (2023). Mental health and well-being during COVID-19 pandemic and after the Russian invasion of Ukraine. *Journal of Community Health*, 49(1), 173–182. <https://doi.org/10.1007/s10900-023-01273-x>
42. Pereira, J. G., & Oliveira, M. A. de C. (2019). Socialization of nurses in the Family Health Strategy: Contributions to professional identity. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 72(Suppl 1), 17–23. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2016-0455>
43. Purvīce, B., Mārtinsone, K., Pipere, A., & Bortaščenoks, R. (2018). Identity of professional groups providing psychological help: A literature review. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 229–239. <https://doi.org/10.17770/sie2018vol1.3296>
44. Riad, A., Drobov, A., Krobot, M., Antalová, N., Alkasaby, M.A., Peřina, A., & Koščík, M. (2022). Mental health burden of the Russian–Ukrainian War 2022 (RUW-22): Anxiety and depression levels among young adults in Central Europe. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8418. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148418>
45. Ruijters, M. C. P., & Simons, P. R. J. (2020). Connecting professionalism, learning and identity. *Estonian Journal of Education*, 8(2), 7–31. <https://doi.org/10.12697/cha.2020.8.2.02a>
46. Sahebi, A., Nejati-Zarnaqi, B., Moayedi, S., Yousefi, K., Torres, M., & Golitaleb, M. (2021). The prevalence of anxiety and depression among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: An umbrella review of meta-analyses. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 107, 110247. <https://doi.org/10.1016/j.pnpbp.2021.110247>
47. Singer, P. (2001). *Hegel: A very short introduction*. Oxford University Press.
48. Smallwood, N., Karimi, L., Bismark, M., Putland, M., Johnson, D., Dharmage, S. C., Barson, E., Atkin, N., Long, C., Ng, I., Holland, A., Munro, J. E., Thevarajan, I., Moore, C., McGillion, A., Sandford, D., & Willis, K. (2021). High levels of psychosocial distress among Australian frontline healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional survey. *General Psychiatry*, 34(5), e100577. <https://doi.org/10.1136/gpsych-2021-100577>
49. Sternszus, R., Steinert, Y., Razack, S., Boudreau, J. D., Snell, L., & Cruess, R. L. (2024). Being, becoming, and belonging: Reconceptualizing professional identity formation in medicine. *Frontiers in Medicine*, 11, 1438082. <https://doi.org/10.3389/fmed.2024.1438082>
50. Tabatabaei, Z. S., Amini, H., & Khabaz Mafinejad, M. (2024). Tools for assessing professional identity in health professions education: A scoping review. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 17, 13. <https://doi.org/10.18502/jmehm.v17i13.18665>

51. Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. In J. T. Jost & J. Sidanius (Eds.), *Political psychology: Key readings* (pp. 276–293). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203505984-16>
52. Taleb, S., Vahedian-Azimi, A., Karimi, L., Salim, S., Mohammad, F., Samhadaneh, D., Singh, K., Hussein, N., & Hssain, A.A. (2024). Evaluation of psychological distress, burnout and structural empowerment status of healthcare workers during the outbreak of coronavirus disease (COVID-19): A cross-sectional questionnaire-based study. *BMC Psychiatry*, 24, 61. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-05088-x>
53. The jamovi project. (2024). *jamovi* (Version 2.6) [Computer software]. <https://www.jamovi.org>
54. Tong, R., Brewer, M., Flavell, H., & Roberts, L. D. (2020). Professional and interprofessional identities: A scoping review. *Journal of Interprofessional Care*, 39(5), 848–856. <https://doi.org/10.1080/13561820.2020.1713063>
55. Uren, S. A., & Lourens, H. (2024). ‘They couldn’t really gauge where we were and what we were struggling with’: Intern psychologists’ experiences of support within their placement during COVID-19. *South African Journal of Psychology*, 54(2), 159–170. <https://doi.org/10.1177/00812463241234494>
56. Vähäsantanen, K., & Eteläpelto, A. (2009). Vocational teachers in the face of major educational reform: Individual ways of negotiating professional identities. *Journal of Education and Work*, 22(1), 15–33. <https://doi.org/10.1080/13639080802709620>
57. Wang, H., Xia, Q., Xiong, Z., Li, Z., Xiang, W., Yuan, Y., Liu, Y., & Li, Z. (2020). The psychological distress and coping styles in the early stages of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic in the general mainland Chinese population: A web-based survey. *PLOS ONE*, 15(5), e0233410. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0233410>
58. World Health Organization. (2020a, January 21). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) situation report – 1*. <https://www.who.int/publications/m/item/situation-report---1>
59. World Health Organization. (2020b, March 12). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) situation report – 52*. <https://www.who.int/publications/m/item/situation-report---52>
60. Xu, D., Zhou, Y., Yan, Y., Wang, Y., Le, Y., Ma, Y., Wang, C., & Zhou, Y. (2025). Resilience and professional identity among young healthcare workers in a Shanghai megahospital during COVID-19: A cross-sectional study. *Frontiers in Public Health*, 13, 1632053. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1632053>
61. Yerushalmi, H. (2024). On the dialectical dialogue in supervision. *British Journal of Psychotherapy*, 40(3), 341–354. <https://doi.org/10.1111/bjp.12900>
62. Zwart, H. (2022). Dialectics of technoscience. In *Continental philosophy of technoscience* (17–65). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-84570-4_2